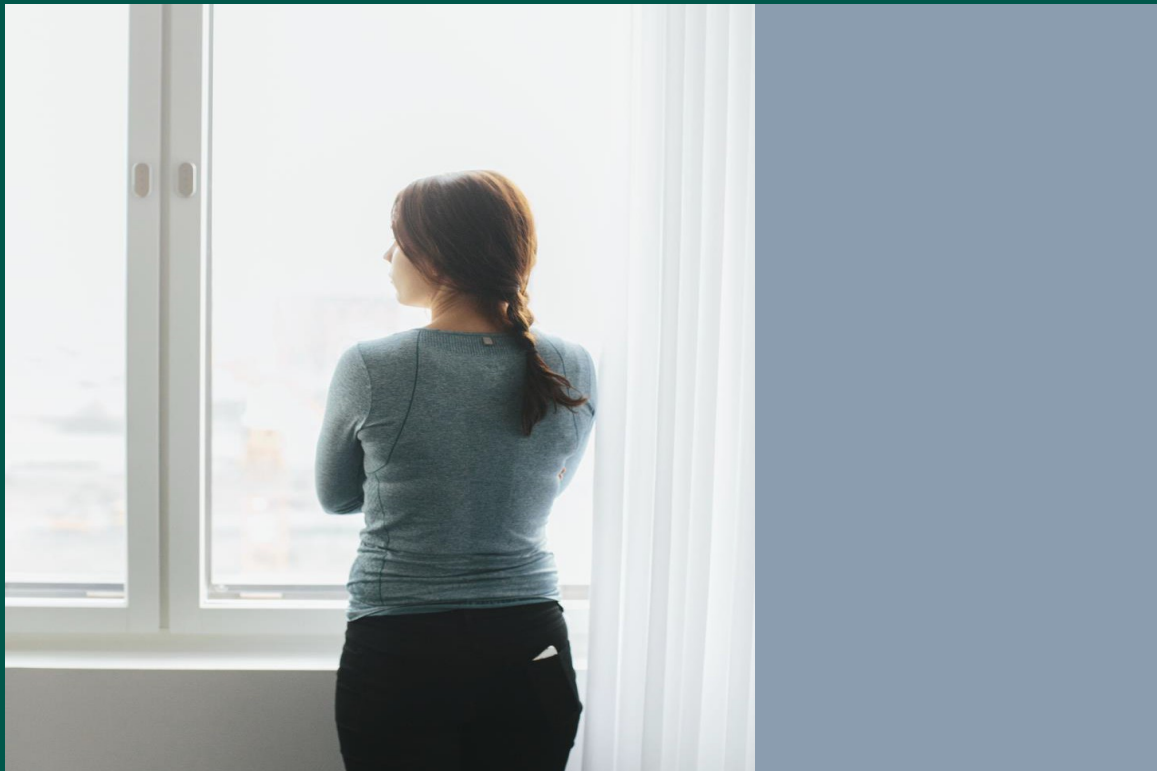

Program om våldsförebyggande arbete 2025-2027

Typ av styrdokument: Program
Beslutande instans: Kommunfullmäktige
Datum för beslut: 2025-XX-XX
Diarienummer: 2025.032 SN

Gäller för: Alingsås kommun
Giltighetstid: 2025-XX-XX – 2027-12-31
Revideras senast: 2027-12-31
Dokumentansvarig: Samordnare
Våldsförebyggande Arbete

Innehåll

1. Inledning	3
2. Begrepp och definitioner	4
Olika former av våld	4
Våld i nära relationer	4
Hedersrelaterat våld och förtryck	4
Barn som upplever våld	5
Prostitution och människohandel	5
3. Bakgrund	6
Regeringens jämställdhetspolitik	6
Regional strategi jämställt Västra Götaland (2024-2027) – Länsstyrelsen Västra Götaland	6
Barnkonventionen	7
Agenda 2030	7
Socialtjänstlagen	7
4. Program om våldsförebyggande arbete	8
Målgrupper	8
Syfte	8
Samverkan	9
Mål och aktiviteter	9
Genomförande och uppföljning	10
5. Referenser	11

1. Inledning

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck utgör ett stort samhälls- och folkhälsoproblem. Våldet kan utgöras av allt från lindriga kränkningar till allvarliga brott mot svensk lag och mot mänskliga rättigheter. Konsekvenserna av våld i nära relationer påverkar hela samhället och levnadsvillkor och livskvalitet för de som drabbas då det orsakar stort lidande och bidrar till fysisk och psykisk ohälsa. Om vi kan förebygga våld kan vi alltså bespara både mänskligt lidande och samhällets resurser.

I en rapport från Brottförebyggande rådet 2024 framkommer att utsattheten för våld i nära relation är utbredd i vårt samhälle och att kvinnors utsatthet är mer omfattande än mäns.¹ Mäns våld mot kvinnor definieras av FN som: "Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i, eller troligen kommer att leda till, fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet."²

Det allvarligaste fysiska våldet utövas i stor utsträckning av män mot kvinnor. Därför är det viktigt att lyfta fram kvinnors särskilda utsatthet för våld i nära relation. Som exempel kan nämnas att det under 2023 dödades tio personer i Sverige där förövaren var en partner till offret. Samtliga dödsoffer var kvinnor. För perioden 2017 till 2023 dödades i genomsnitt 16 personer per år av en partner, varav 14 kvinnor och 2 män.³ I vår region dödades 59 personer av en partner eller före detta partner mellan åren 2000 och 2016. I rättsfallen framträder 10 kvinnliga och 48 manliga förövare av det dödliga våldet.⁴ När man tittar på siffror över anmälda fall av misshandel framkommer att kvinnor i högre utsträckning utsatts av en bekant person (81%) jämfört med män (43%).⁵

Att använda begreppet mäns våld mot kvinnor är inte avsett att nedvärdera det faktum att även män utsätts för våld i nära relationer, sexualbrott och andra övergrepp. Sådana händelser är förödande för alla individer som är utsatta och alla utsatta ska ha möjlighet till hjälp och stöd. Vi behöver vara medvetna om att det även finns kvinnor som utsätter män och att våldet likväl existerar i samkönade relationer. Allt våld ska bekämpas, oavsett förövares och offers könstillhörighet.

För att bekämpa det allvarligaste och farligaste våldet är det viktigt att förstå att det fysiska våldet oftast föregås av andra former av våld, både hos individen och strukturellt. Det är därför nödvändigt att uppmärksamma och stoppa alla former av våld för att förebygga allvarligt våld. Ett sätt att förebygga våld på strukturell nivå är att motverka alla former av sexism, kvinnoförakt, rasism och homofobi i samhället. Sådana värderingar riskerar nämligen att förflytta vår syn på vilka handlingar och uttryck som är acceptabla i

¹ <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2024-05-06-brott-i-nara-relation.html>

² <https://kvinnofredslinjen.se/om-vald/fakta/>

³ <https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html>

⁴ <https://www.vgregion.se/f/regionhalsan/valdinararelationer/forskning/tidigare-genomford--forskning/dodligt-vald/>

⁵ <https://bra.se/statistik/statistik-om-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html>

mellanmänskliga relationer. Ju tidigare vi agerar mot dessa ju snarare kan vi förhindra förskjutningar i synen på människor och våld. Eftersom det finns ett samband mellan att ha upplevt våld i sin uppväxt och att senare i livet bli antingen utsatt eller utöva våld, är det absolut nödvändigt att vi förhindrar att barn växer upp med våld om vi ska förhindra att våldet fortplantar sig till nästa generation. För att uppnå detta behöver vi arbeta parallellt med att upptäcka våld som redan existerar och att förhindra att våld överhuvudtaget uppstår.

2. Begrepp och definitioner

Olika former av våld

Våld och förtryck kan ta olika uttryck. Det kan röra sig om grovt fysiskt våld och sexuella övergrepp men också om handlingar som enskilt inte definieras som brott enligt lagen men som kan ingå i ett mönster av utsatthet. Våldet kan kategoriseras på olika vis. En vanlig uppdelning är att benämna våldet i form av fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt, digitalt samt latent våld och försummelse.

Våld i nära relationer

Våld är varje handling riktad mot en annan person som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill.⁶ Begreppet "nära relation" syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till, oavsett om det finns släktskap eller inte.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck uppstår för att skydda eller återupprätta en familjs, släkts eller klans heder och sociala anseende. Det sanktioneras av ett kollektiv och utövas även ofta av flera personer. De utsattas familjemedlemmar eller närstående spelar i regel en avgörande roll. Centralt för hederskontexten är att kontrollera den kvinnliga sexualiteten, genom att begränsa och kontrollera kvinnors och flickors livsutrymme, exempelvis hur kvinnan klär sig, vem hon umgås med till val av partner, könsstämpning, tvångs- och barnäktenskap. Pojkar och män kan både vara förövare och utsatta i den hedersvåldets namn. Unga pojkar kan ofta få till uppgift att bevaka kvinnliga släktingar. Vuxna kvinnor kan också vara förövare genom att upprätthålla hedersnormer genom sina

⁶ P Isdal. *Meningen med våld* (2009)

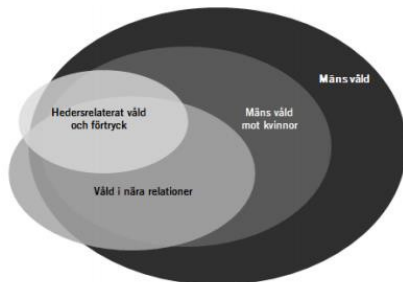
döttrar. Kontexten är patriarkal och heteronormativ vilket innebär att HBTQI-personer⁷ löper en ökad risk att utsättas för våld av kollektivet.⁸

Barn som upplever våld

Med barn som upplever våld i nära relationer avses både barn som är utsatta för våld och barn som har bevittnat våld av eller mot någon närstående vuxen. Att leva med våld påverkar barns fysiologiska, psykologiska och sociala utveckling. Barn som bevittnar våld är i en mycket utsatt position. I familjer där den ena föräldern misshandlas sviktar i regel båda föräldrarna i sin föräldraroll. Ofta förbises barnens behov när mamman eller pappan utsatts för våld.⁹

Prostitution och människohandel

”Prostitution är enligt brottsbalken när en person köper eller säljer sexuella tjänster mot ersättning. Ersättningen kan vara pengar, men även varor eller tjänster som alkohol, boende, presenter eller resor.” Om någon har sex med ett barn mot någon form av ersättning räknas det alltid som ett övergrepp då barnet aldrig kan samtycka till prostitution. Begreppet sexuell exploatering kan användas för att beskriva det som skett. Människohandel inbegriper förutom sexuell exploatering även andra former av utnyttjande av människor för exempelvis kriminella verksamhet såsom tvångsarbete.¹⁰

Figuren åskådliggör beröringspunkterna mellan mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.¹¹

⁷ <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/arbetsmetoder-och-perspektiv/hbtq/om-hbtq/>

⁸ <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/information-om-valdsutsatthet/>

⁹ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker--juridisk-handbok/2023-6-8592.pdf>

¹⁰ <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/prostitution-och-manniskohandel/> (uppdaterad 2024-11-14)

¹¹ Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, SOU 2015:55

3. Bakgrund

Regeringens jämställdhetspolitik

Sedan 2017 finns det en av regeringen beslutad nationell strategi för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, vilken gäller för en period om 10 år. Strategin lyfter särskilt fram vikten av förebyggande insatser och mäns delaktighet i detta arbete.¹² Det sjätte delmålet i regeringens jämställdhetspolitik är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. I *skrivelsen Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid*¹³ presenterade regeringen sin tioåriga strategi, som även inbegriper arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck samt mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Strategin innehåller åtgärder som stärker skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor, insatser mot våld i samkönade relationer samt åtgärder som motarbetar destruktiv maskulinitet och hederstänkande. I strategin anges fyra politiska målsättningar. Målen i Alingsås kommuns *Program om våldsförebyggande arbete* utgår från de två första och den fjärde målsättningen i den nationella strategin.

- Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete
- Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
- Effektivare brottsbekämpning
- Förbättrad kunskap och metodutveckling

Regional strategi jämställt Västra Götaland (2024-2027) – Länsstyrelsen Västra Götaland

Strategin Jämställt Västra Götaland 2024–2027 pekar ut en riktning för jämställdhetsarbetet i länet. Strategin är uppdelad i sex delmål varav ett är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra samt att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt till kroppslig integritet. Även om Alingsås kommun inte har anslutit sig till strategin ännu bör målen i den vara vägledande för kommunens inriktning i det våldsförebyggande arbetet.

De regionala delmålen är:

- Hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra i Västra Götaland
- Våld i ungas partnerrelationer ska upphöra i Västra Götaland

¹²<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/fakta-om-jamstalldhet/nationell-strategi-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor/>

¹³ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2016/11/skr.-20161710>

- Arbetet mot mäns våld mot kvinnor i Västra Götaland ska vara anpassat efter livsvillkor och förutsättningar hos grupper med svagt samhälleligt stöd.¹⁴

Barnkonventionen

Från och med den 1 januari 2020 gäller FN:s barnkonvention som svensk lag. Det innebär bland annat ett förtydligande att alla som tillämpar bestämmelser i svenska lagar ska tolka dessa i förhållande till barnkonventionen. I konventionen betonas staternas ansvar att vidta åtgärder för att skydda varje barn mot alla typer av fysiskt och psykiskt våld, övergrepp, vanvård och utnyttjande (artikel 19).¹⁵

Agenda 2030

Alingsås kommuns arbete för en hållbar utveckling utgår från Agenda 2030 och de 17 globala målen. Agenda 2030 syftar bl.a. till att förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla samt uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor. *Program om våldsförebyggande arbete* är framtagen i linje med Agenda 2030:s mål om mänskliga rättigheter och jämställdhet. Att bekämpa mäns våld mot kvinnor är en viktig byggsten till ett jämställt samhälle.

Socialtjänstlagen

Kommunerna har enligt 2 kap. 1 § Socialtjänstlagen (2001:453) det yttersta ansvaret för att de människor som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. De senaste åren har lagstiftningen genomgått flera stora förändringar i syfte att förstärka skyddet för våldsutsatta kvinnor, offer för sexuella övergrepp, människohandel och hedersvåld samt barn som bevittnar våld.

Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Lagtexten förtydligar även att de barn som bevittnar våld eller övergrepp av eller mot närstående är offer för brott, samt nämndens ansvar att erbjuda stöd till dessa barn. Den 1 augusti 2021 infördes en ändring i socialtjänstlagen (5 kap. 11a §) där det framgår att det hör till socialnämndens ansvar att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.¹⁶ Med detta tillägg riktas nu ett större fokus på den som bär ansvar för våldet. Förslag till en ny socialtjänstlag har tagits fram och den förväntas antas av riksdagen i maj 2025 för att träda i kraft 1 juli 2025. Syftet med den nya lagen är att socialtjänsten ska bli mer förebyggande, jämställd och lättillgänglig samt att den ska baseras på forskning och beprövad erfarenhet.

¹⁴ <https://www.lansstyrelsen.se/publikation?entry=2924&context=13>

¹⁵ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/barnkonventionen-som-svensk-lag2/>

¹⁶ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/

4. Program om våldsförebyggande arbete

2022-12-12 fattade kommunstyrelsen i Alingsås kommun beslut om att bifalla motion om förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor. I motionen föreslogs att en handlingsplan ska tas fram för kommunens förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor och att planen ska innehålla både insatser med utbildning av kommunens anställda på alla nivåer men också utåtriktade insatser mot alla invånare. Vad som benämns som handlingsplan i motionen kommer härnäst kallas för kommunens *Program om våldsförebyggande arbete*.

Programmet ska innehålla en kommunövergripande handlingsriktning och långsiktiga mål för arbetet mot mäns våld mot kvinnor, inklusive våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel.

Målgrupper

Programmets målgrupper är:

- Alingsås kommuns befolkning och anställda, oavsett ålder och kön, som kan komma att utsättas för, bevittna eller uppleva våld från en närstående.
- Alingsås kommuns befolkning och anställda, oavsett ålder och kön, som kan komma att utsätta en närstående för våld.
- Tydlig fokus ska ges grupper i samhället som kan vara särskilt utsatta för våld: unga, kvinnor i missbruk, äldre, personer med funktionsnedsättning, personer i hederskontext, hbtqi-personer, kvinnor med erfarenhet av sex mot ersättning

Syfte

Program om våldsförebyggande arbete syftar till att systematisera Alingsås kommuns våldsförebyggande arbete, samt att höja kvaliteten och bredden i detsamma. En riktning för det kommunövergripande arbetet formuleras i detta program med hjälp av målformuleringar som berör alla kommunens verksamheter.

Det övergripande syftet med programmet är att Alingsås kommun ska bedriva ett effektivt, långsiktigt och systematiskt preventionsarbete med målsättningen att färre människor utsätts för eller utsätter andra för våld i nära relation, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. I arbetet ska det även ingå att motverka människohandel och prostitution i vår kommun.

Samverkan

Kommunens samverkan med externa samhällsaktörer är viktigt för att det våldsförebyggande arbetet ska få en större bredd och spridning bland våra invånare och kommunens medarbetare. Inom ramen för förvaltningarnas våldsförebyggande arbete ska initiativ som främjar samverkan med andra samhällsaktörer prioriteras. Viktiga samarbetsparter inom detta området kan exempelvis vara hälso- och sjukvård, rättsvårdande myndigheter och civilsamhälle. På samma vis är det av stor vikt att samarbeten upprättas och förstärks mellan olika förvaltningar i kommunen inom ramen för det våldsförebyggande arbetet.

Mål och aktiviteter

I handlingsprogrammet har tre inriktningsmål tagits fram med utgångspunkt från regeringens målsättningar i den nationella strategin. Inriktningsmålen nedan är kopplade till tre av strategins fyra målsättningar samt lokala utgångspunkter och behov. Förvaltningarna har till uppgift att bryta ner nedan mål i egna *aktivitetslistor mot våld*, och kommunledningskontoret ska parallellt arbeta med målen utifrån nedan formulerade aktiviteter.

Målsättning i den nationella strategin	Inriktningsmål för Alingsås kommun	Kommunledningskontorets särskilda ansvarsområde och mål
<i>Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete</i>	Alingsås kommun har ett systematiskt arbete för att förebygga våld, med en medvetenhet om särskilt utsatta grupper i samhället. Kommunens förbyggande insatser inriktas särskilt till att öka mäns och pojkars delaktighet och ansvar för att stoppa våldet.	Alingsås kommun sprider kunskap om frågor som rör våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, människohandel och prostitution samt samhällsstöd kopplat till våld, genom aktiviteter som når kommuninvånare utanför våra verksamheter (ex. antivåldskampanjer och föreläsningar för allmänheten).
<i>Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta individer (i den nationella strategin betonas särskilt kvinnor och barn)</i>	Våld i nära relation och hedersrelaterat våld upptäcks tidigt. Förvaltningarna har en plan för hur frågor om våld på rutin kan ställas till de invånare som berörs av verksamheten.	Frågor om våld inkluderas i kommunens mall för medarbetarsamtal och omtankesamtal. Alingsås kommun har tydliga arbetssätt och rutiner för hur chefer kan agera när våld upptäcks hos en medarbetare Alla chefer är förtrogna med SKR:s stödmaterial till chefer

<i>Förbättrad kunskap och metodutveckling</i>	Alingsås kommun präglas av goda kunskaper om våld – alla kommunanställda ges utbildning för ökad kunskap om våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck. I de verksamheter där det är lämpligt utifrån målgrupp och kärnuppdrag ska det även finnas god kunskap om människohandel och prostitution. Varje förvaltning har en plan för kompetensutveckling inom området våld. Planen speglar förvaltningens och verksamheternas kärnuppdrag.	Alla förtroendevalda erbjuds basutbildning om våld Chefer på alla nivåer i alla förvaltningar ges basutbildning om våld

Genomförande och uppföljning

Programmet utgör en kommungemensam ram för det våldsförebyggande arbetet. Det ska vara politiskt beslutat och gälla för perioden 2025-2027, varefter det följs upp, revideras och på nytt lyfts till beslut i kommunfullmäktige. Arbetet med att följa upp och utvärdera programmet ska ledas av Kommunens samordnare för våldsförebyggande arbete i dialog med utsedda kontaktpersoner från varje förvaltning.

Varje förvaltning har till ansvar att utarbeta en egen lista med aktiviteter med utgångspunkt i detta program. Förvaltningarnas aktiviteter ska utgå från programmets uppställda mål och riktning men vara mer konkret samt förtydliga vilka insatser som ska genomföras och vem som är ansvarig på respektive förvaltning. I förvaltningarnas arbete kan hänsyn tas till verksamheternas kärnuppdrag och personalens grundkompetens.

Vid behov kan förvaltningarna få stöd i upprättande av aktivitetslista av Kommunledningskontoret/ den kommunövergripande samordnaren för det våldsförebyggande arbetet. Initiativ till att involvera samordnaren ska i sådana fall tas av förvaltningsledning.

5. Referenser

Isdal, P. *Meningen med våld. 2:a upplagan* (Gothia Kompetens AB, 2009)

Brottsofferrådet. *Våld i nära relation*. (2024). <https://bra.se/amnen/vald-i-nara-relation> (2025-03-12).

Frentzel, A. *Brott i nära relation, Kartläggning av utsatthet under 2022 och under livstiden*. (Brottsofferrådet, 2024). <https://bra.se/rapporter/arkiv/2024-05-06-brott-i-nara-relation> (2024-11-15)

Jämställdhetsmyndigheten. *Information om våldsutsatthet*. (2024). <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/arbetsmetoder-och-perspektiv/hbtq/om-hbtq/> (2025-03-12)

Jämställdhetsmyndigheten. *Prostitution och människohandel*. (2024). <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/prostitution-och-manniskohandel/> (2025-03-12)

Jämställdhetsmyndigheten. *Nationell strategi för att bekämpa mäns våld mot kvinnor*. (2024). <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/fakta-om-jamstalldhet/nationell-strategi-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor/> (2025-03-12)

Kunskapsguiden (Socialstyrelsen). *Om HBTQI*. (2018). <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/arbetsmetoder-och-perspektiv/hbtq/om-hbtq/> (2025-03-12)

Länsstyrelsen Västra Götaland. Rapport: *Jämställd Västra Götaland 2024-2027*. (2024) <https://www.lansstyrelsen.se/publikation?entry=2924&context=13> (2025-03-12)

NCK: Nationellt centrum för kvinnofrid. *Fakta om våld*. (2025). <https://kvinnofridslinjen.se/om-vald/fakta/> (2025-03-12)

Regeringskansliet. *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*. SOU 2015:55. (2015) https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2015/06/sou-2015_55/ (2025-03-12)

Regeringskansliet. *Makt mål och myndighet – en feministisk politik för en jämställd framtid* (Skr. 2016/17:10) <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2016/11/skr.-20161710> (2025-03-12)

Regeringskansliet. *Barnkonventionen som svensk lag*. (2024) <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/barnkonventionen-som-svensk-lag2/> (2025-03-12)

Socialstyrelsen. *Våld i nära relationer Handbok för socialtjänsten, hälso och sjukvården och tandvården*. (Socialstyrelsen, 2023).

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker--juridisk-handbok/2023-6-8592.pdf>

Sveriges Riksdag. *Socialtjänstlag (2001:453)* https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/ (2025-03-12)

Västragötalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relation. *Dödligt våld 2000-2016*. (2025) <https://www.vgregion.se/f/regionhalsan/valdinararelationer/forskning/tidigare-genomford--forskning/dodligt-vald/> (2025-03-12)